

В. О. СУХОМЛИНСЬКИЙ

28 вересня 2003 року виповнилося 85 років від дня народження видатного українського педагога, вченого В.О. Сухомлинського.

Враховуючи визначний внесок Василя Олександровича у вітчизняну і світову педагогічну науку Верховна Рада України постановила:

- оголосити 2003-2004 навчальний рік в Україні роком Василя Олександровича Сухомлинського.

У зв'язку з цим Кабінету Міністрів України доручено розробити заходи з підготовки, проведення та фінансового забезпечення відзначення на державному рівні 85-річчя від дня народження В. О. Сухомлинського, передбачивши, зокрема:

- проведення в місті Києві урочистих зборів працівників освіти;
- проведення у вересні – жовтні 2003 р. Міжнародних педагогічних читань, присвячених питанням використання творчої спадщини

В. О. Сухомлинського для розбудови національної освіти;

- проведення у навчальних закладах заходів, присвячених пам'яті

В.О. Сухомлинського. У зв'язку з цим в нашій загальноосвітній школі №6 з 29 вересня по 3 жовтня проводиться тиждень пам'яті великого вчителя і добротворця Василя Олександровича Сухомлинського.

Василь Олександрович – славнозвісний педагог сучасності. Він – член-кореспондент Академії педагогічних наук України, автор понад 50-ти наукових книг.

Народився Василь Олександрович Сухомлинський 28 вересня 1918 року в Кіровоградській області. Навчання розпочав спочатку в семирічній школі. У навчанні був здібним та старанним, мав чудову пам'ять, любив допомагати товаришам.

В 1933 році Василь Олександрович вступає в медичний технікум. Але зрозумів, що то не його покликання, тому невдовзі вступає на робітфак (підготовче відділення) педагогічного інституту. Закінчив його достроково і того самого року став студентом Кременчуцького педагогічного інституту. Та через два роки залишив інститут через хворобу. Коли вилікувався, пішов працювати вчителем. Ідеї визначного українського педагога зараз підкріплені правовими актами сучасності освіти. Це погляд у майбутнє, паростки якого є в сьогодні.

Ноосфера – це ідеальний стан розвитку людського життя, який характеризується високою культурою, працею, пізнанням творчості. Формування глобальної ноосферної свідомості, почуття єдності й цінності всього живого на планеті, створення морально-психологічного клімату на засадах добра і любові упереджує, та навіть унеможливорює конфлікти, катастрофи, кризи.

Ноосфера як гармонійна взаємодія Природи і Суспільства може бути створена лише на основі цілеспрямованого впливу на особистість.

Перебудова свідомості і наближення її до стану ноосферної найефективніше здійснюється в школі і, перш за все, у початкових класах.

Дослідження проблеми ноосферного виховання спонукало нас звернутися до невичерпних джерел педагогічної спадщини видатного педагога-гуманіста Василя Сухомлинського.

Для школи В. Сухомлинського є характерним те, що в ній цілеспрямовано й планомірно здійснювалася ноосферизація свідомості і діяльності вихованців. Вивчення його педагогічної спадщини переконує нас, що Павлівська середня школа була школою ноосферного виховання підростаючих поколінь.

Головним, системоутворюючим принципом ноосферизації педагогічного процесу, на наш погляд, виступає гармонізація стосунків у системі “дитина – природа – культура”.

Виходячи із вищезазначеного, можна наголосити, що ключовою ідеєю педагогічної системи В. Сухомлинського є ідея “гармонії педагогічних впливів”. Вона охоплює всі сфери життєдіяльності учнів Павлівської школи і виключає основні опорні сили становлення і духовного розвитку особливості.

У виховній системі В. Сухомлинського, яка базується на ідеї “гармонії педагогічних впливів”, за аналогією також можна визначити “точки кристалізації” або “точки опори”. Це – Природа, Праця, Співпереживання, Творчість, Слово, Краса. З кожної “точки кристалізації” виходять умовні промені, які можна назвати напрямками формування гармонійної особистості школяра. Вони розкривають зміст, форми, методи і принципи педагогічного впливу, який сприяє ноосферизації свідомості і поведінки молодших школярів. Промені не ізольовані, вони органічно поєднуються, проникаючи один в одного. Звернемося до суттєвої характеристики ідей виховання В. Сухомлинського через призму одного з компонентів системи “гармонії педагогічних впливів” – Природу.

У творах видатного педагога природа визначається як провідний фактор виховання. Він писав: “Багаторічний досвід навчально-виховної роботи переконує, що природа не тільки об’єкт пізнання, не тільки сфера активної діяльності наших вихованців, а й частина їх буття, взаємовідносин, всього ладу їх життя. Природа – величезної ваги виховний фактор, що накладає свій відбиток на весь характер педагогічного процесу.

Природа як світ, у якому дитина народжується, пізнає навколишню дійсність і саму себе, полегшує виховну роботу і водночас удосконалює її, бо робить її багатшою, багатограннішою. Постійне спілкування з природою і взаємодія з нею стають істотною стороною виховного процесу.

Сутність виховання В. Сухомлинський вбачав у систематичному, терплячому, тривалому впливі на розум дитини з метою, щоб та усвідомила і відчувала “себе як частинку природи, здивувалася, навіть була вражена думкою, що людина до того часу сильна й могутня, поки вона – вірний син матері-природи, що вміє берегти почуття вдячності за те, що вона живе; поки вона діяльна клітина організму, що називається природою. З цього повинні починатися освіта і виховання.

На думку В. Сухомлинського, природа сама собою не виховує. Дитина стане розумною, моральною, прекрасною, доброю і непримиренною до зла за умови активного “взаємодіяння” з природою.

Якою ж повинна бути взаємодія школярів з природою, щоб відповідати принципам ноосферного виховання?

В. Сухомлинський так відповідає на це запитання: “Активно впливати на природу, але при цьому залишатися сином її, бути вінцем її творіння і водночас володарем її сил, по-синівському бережливо ставитися до неї – ось яку позицію треба виховувати в учнів у процесі їх взаємодіяння з природою”.

Спілкування з природою повинно відбуватися у різних формах: через працю, споглядання, творчість, науковий пошук, спостереження, милування. Головним у виховній практиці школи В. Сухомлинського було створення умов, за яких дитина могла торкнутися природи не тільки рукою, а й розумом, серцем і душею.

Саме в цій єдності і виявляється ноосферизація свідомості і діяльності вихованців: добрий розум, чуйне серце створюють дбайливу руку, яка ніколи не заподіє зла всьому живому, буде творити красу і гармонію. “Природа стає могутнім виховним фактором лише тоді, коли маленька людина після трьох-чотирьох років навчання в школі з подивом приходить до думки: світ навколо мене став багатшим, красивішим і ця зміна світу – моя праця, це – я”.

Діти не можуть пізнавати красу без яскравого емоційного слова вчителя.

“В руках вихователя слово – такий же могутній засіб, як фарба в руках живописця. як різець і мармур в руках скульптора. Як без скрипки немає музики, без фарби і пензля – живопису, без мармуру і різця – скульптури, так без живого трепетного хвилюючого слова немає школи”.

Що ж таке школа ноосферного виховання В. Сухомлинського? Це – Школа живої гармонії, що наповнена світлою радістю і енергією добра і любові до всього живого. Її стіни не із скла та бетону, а із теплого каменю, нагрітого сонцем і омитою живою водою. Кожного, хто переступає її поріг, огортають духмяні пахощі квітів і дерев. У кожному куточку школи йде напружена праця думки дитини, що пізнає себе і навколишній світ. Ця думка, ніби ранкова зоря, освітлює дитячу свідомість. Головне – не сполохнути її, як метелика з квітки. Ми всі повинні зрозуміти єдність Людини й Природи і відчувати її серцем.

Василь Олександрович Сухомлинський був великим патріотом рідної землі, чорноробом на важкій освітянській ниві. Як пересторога усім нам звучать його слова: ”Для того, щоб мати моральне право один раз сказати про біди і страждання своєї Батьківщини, треба десять разів щось зробити для її піднесення і зміцнення”.

Тож будемо і ми, об’єднуючи зусилля усіх, хто небайдужий до освітянських справ, запроваджувати найцінніші здобутки педагогічної спадщини Василя Олександровича щоб у кожній школі панувала атмосфера добра, уваги, творчої праці задля розквіту особистості кожної дитини.